

IV. Direktør N. Rygg's foredrag på Norges Banks representantskapsmøte 20. februar 1933.

Jeg skal samtidig med at Norges Banks årsregnskap for 1932 fremlegges gi en oversikt over forholdene som de har utviklet sig for våre øine i året.

De internasjonale omsetningsforhold var da året begynte alt annet enn lovende, og året har svaret til de dårlige forventninger. Prisbevegelsen har fortsatt å gå nedad. Prisene er nu uttrykt i gull falt så sterkt, at de kun andrar til $\frac{2}{3}$ deler av nivået i 1929, og rastoffprisene er gått ned i ennu sterkere forhold. Tallene for verdensproduksjonen er i sannhet nedslående. Den går fra 1929 trappevis nedover og nådde i 1932 ikke høiere enn 65 % i forhold til 1929. En nylig foretatt beregning over arbeidsledige viser det forferdende tall av 30 millioner. Innskrenkning av handelen mellom landene har fortsatt i en uhørt grad. Stadig nye stengsler er kommet til for den internasjonale varebevegelse, dels gjennom de mangfoldige foranstaltninger som er truffet i så mange land, dels ved pengeforstyrrelsens innflytelse. De siste opgaver som foreligger om den samlede verdenshandel (for tredje kvartal 1932) viser at verdien er gått ned til $\frac{1}{3}$ del av hvad den var i 1929. Kvantitativt er nedgangen ikke så stor. Det som særmerker året er det dype nivå for prisene, et lavmål for produksjonen og handelen og rekordtall for arbeidsledigheten. De voldsomme bevegelser i vekselkursene har også gjort sitt til å forstyrre omsetningen. Selv for de pengemessig sterke land med store reserver som har oprettholdt gullmyntfoten var der til tider ganske sterk uvissheit om det vilde holde. En refleks hadde man anledning til å iaktta i de omflytninger som nordmenn foretok av sine anbringelser ute, fordi de følte grunnen derute usikker og derfor skiftet over fra den ene valuta til den annen. Intet viser bedre enn disse rystelser nødvendigheten av hvad der skjedde her 27. september 1931. Det gjaldt nemlig den gang ikke bare spørsmålet om å holde stillingen noen uker. Man vilde som man har sett i andre land ha stadige rykter hver gang en ny mistillitsbølge satte inn, med sterke påkjenninger som hadde bragt den økonomiske bygning til å knake i sammenføringene. Et karakteristisk trekk for året var endelig den fortsatte avbrytelse av internasjonale kreditter.

Så det ille ut i verden i det hele, så var utsiktene ikke mere lystelige om man så hen til forholdene her hjemme. Man var ved forrige nyttårsskifte nylig kommet ut av en lang og ødeleggende arbeidskonflikt som hadde pint ut vårt næringsliv og i en alvorlig prøvelsens tid satt oss sterkt tilbake. Eksporten var stillet like overfor økede vanskeligheter. Skibsrederne måtte streve for å få fatt i frakter, disse var synkende og opleggene øket for hver måned. De norske hvalfangstselskapers fangst var for året 1931/32 helt innstillet og den gyldne strøm som hvert år flyter inn fra denne kilde — særlig i månedene februar til mai — måtte man nu undvære. Den kreditt i utlandet som for ikke lenge siden stod oss åpen var lukket og den strøm av kapital som man hadde hvert år gjennom lån i utlandet var altså helt stengt. Balansen måtte nu gjøres op helt ut ved de inntekter som kunde skaffes fra utlandet ved næringenes avkastning. Også den forretningsmessige kreditt var strammet til. For importen var i større utstrekning gjennomført kontant betaling og også for eksporten var der en tilstramning, idet forskuddskreditter blev innskrenket. I overgangstiden la dette et press på markedet. Alt i alt var det blitt vanskeligere å arbeide under den nye situasjon. Under normale forhold kan man lettere komme utenom et skarpt hjørne. Og for et så lite og innskrenket valutamarked som det norske er dette meget følbart. Men var tilgangen av kapital utenfra stengt, vedblev de betydelige uttellingene til utlandet for avdrag og renter av lån å tyngte på betalingsbalansen. I 1932 måtte således Norges Bank til statens lån skaffe til veie utenlandsk valuta for ca. 54 millioner kroner og til andre statsinstitusjoner $10\frac{1}{2}$ million kroner, hvilket alt sammen nu måtte tas av det som norske skib og norsk eksport kunde innbringe. Noget tilskudd av betydning kunde man ikke her som i andre land vente ved salg av utenlandske verdipapirer. Vi hadde bare en negativ styrke og den var ganske verdifull, nemlig at utenlandske bankers tilgodehavender i norske banker var så bagatellmessig små at de ingen forstyrrende innflytelse kunde øve.

Året 1932 hadde også tatt i arv fra sin forløper uløste og vanskelige spørsmål. I desember 1931 gikk Bergens Privatbank og Den norske Creditbank inn under det midlertidige moratorium. Det var ganske urolig i bankene; der blev tatt ut adskillig innskudd og ikke så

små beløp blev gjemt bort. Denne uro blev ved i 1932. På adskillige steder rundt omkring i landet merket man denne nervøse bevegelse, og mange banker, sparebanker som privatbanker, i de forskjellige deler av landet henvendte sig til Norges Bank — som tilfellet allerede hadde vært i de siste måneder av 1931 — med anmodning om kreditt, dels for å møte behov som allerede hadde meldt sig, dels for å sikre sig for påkommende tilfelle. En hel del blev benyttet, en del ikke.

For de to store banker blev arbeidet tatt op for å styrke deres aktiekapital, og dette blev løst på tilfredsstillende måte. Ved siden derav måtte der treffes en ordning for å sikre bankenes likviditet. Denne sak blev av Regjeringen forelagt Stortinget, som den 16. februar gav sin tilslutning til at de to bankers virksomhet oprettholdes ved støtte fra Norges Bank. Norges Banks representantskap vedtok i henhold dertil neste dag følgende beslutning:

Efter at Storting og Regjering har gitt uttrykk for ønskeligheten av at Bergens Privatbanks og Den norske Creditbanks virksomhet oprettholdes ved Norges Banks støtte, bemyndiger representantskapet direksjonen til gjennom lån på rimelige vilkår å tilføre disse banker midler for fullt ut å sikre deres likviditet.

Dermed var forutsetningene skapt for bankenes gjenåpning på betryggende basis og virksomheten blev gjenoptatt 15. mars. Man var selvfølgelig forberedt på at der i den første tid vilde gå ut en del innskudd, men man regnet med at det efter en sådan overgangsperiode vilde komme inn i rolige og jevne forhold, hvilket også har slått til efter forventningene.

Men i månedene fremover meldte der sig flere og flere sparebanker om hjelp, og for nogen av dem viste det sig ikke gjørlig å nå frem ved ordinær kreditt. Den vanskelige stilling var fremkalt ved de ugunstige forhold, hvorunder jordbruket og ikke mindre skogbruket arbeidet, og som førte til at bankenes lån blev bundet. For en del virket også de kommunale engagementer i sparebankene. Disse stod således overfor vanskeligheter ved å møte uttakene. Disse steg og stillingen blev mere og mere tilspisset. Det blev da tatt op til drøftelse hvad der skulde gjøres for å møte denne fare, og disse drøftelser endte med vedtagelsen av de to lover av 29. juni, den ene inneholdende tillegg til sparebankloven, den annen om opprettelse av en garantikasse for sparebankene. Der var meget inngående overveielse om utformning av hovedbestemmelsene i disse lover og der gjorde sig megen tvil gjeldende, også engstelse for at de skulde komme til å skremme.

Gjennom disse foranstaltninger hadde man altså søkt å ruste sig mot den fare som truet. Man hadde det håp at det skulde hjelpe, men det stod jo tilbake å se hvorledes det vilde komme til å virke i praksis.

Stillingen på den tid vi nu er nådd frem til — juni-juli — var tung. Tungt var arbeidet i alle erhverv, jordbruk, skog, industri, skibsfart o. s. v. Tungt var det i bankvesenet. En betydelig rekke banker utover landet hadde meldt sig hos oss, og stadig kom der nye til. Det gjaldt som regel ikke ordinære forretningskreditter, men kreditter fremkalt ved den nervøse stemning. Og årsaken lå i de vanskelige driftsforhold i næringslivet, fremkalt ved depresjonen og de mange stengsler rundt omkring i verden. Det var besværlig og tungt på alle kanter. Det var ikke de store kalamiteter som i enkelte av de svunne år, men det ustanselige slit med stadig nye opdukkende vanskeligheter, det stadige press, den nervøse stemning, kort, stillingen i det hele her hjemme med en voldsom verdensdepresjon som bakgrunn, førte med sig en sterk påkjenning. Og samtidig var det tungt også på valutamarkedet, og jeg skal her gi en oversikt over dettes utvikling inntil samme tid.

Som nevnt hadde man allerede på forhånd grunn til å engste sig for hvorledes balansen vilde arte sig. Markedet hadde også sine besværlige perioder i den første del av året, og som vanlig faller disse sammen med de ugunstige perioder på de andre områder. De samme uromomenter gjorde sig gjeldende for valutaen. Januar og februar forløp rolig, men i mars blev det temmelig vrangt. Balansen like overfor utlandet var ennu svak: Dertil kom at forskjellige omstendigheter fremkalte rykter som virket forstyrrende på markedet og førte med sig disposisjoner der svekket stillingen. Vårt marked er jo så begrenset, at en sådan innflytelse der holder en del av tilgangen borte og øker efterspørselen, blir sterkt merkbar. Dertil kom Kreugeraffæren som visstnok ikke berørte Norge, men som allikevel fikk virkninger, fordi vår stilling i øieblik-

ket var svak. Den svake tendens fortsatte ut i april, og kursen på £ var 20. april kommet op i kr. 20,75 og \$ i kr. 5,51. Der inntrådte nu en lettelse. Tilgangen blev bedre og markedet rummeligere.

Fra midten av mai satte en ny stramning inn. Det var stadig tungt og trått og markedet var preget av tvil og mistillit. Norges Banks beholdninger av gull og valuta gikk fra utgangen av april ned med ca. 20 millioner kroner og nådde 15. juli det laveste beløp i året, 155 millioner kroner. Tilgangen i bankene tillot ikke å imøtekomme alle behov straks, og der utviklet sig nogen omsetning utenfor bankene. De virkelige forhold begrunnet imidlertid ikke lenger en sådan knaphet, hvorfor man gikk til full imøtekommelse av behovene. Den internasjonale stemningsbølge kom også dette marked til gode, og omslaget inntrådte en ukes tid inn i juli. Denne måned kom da også til å vise en god balanse.

Under slike perioder har man foruten de reelle vanskeligheter også de psykologiske momenter. Den trykkede økonomiske stilling gav sig utslag i tvil og mismot. Ugunstige meddelelser om statens og kommunenes finanser virker inn og skremmende rykter har lett for å vinne tiltro. Denne tvil øker i høi grad vanskelighetene og faren for ytterligere skade som ikke er begrunnet i de virkelige forhold.

Avslutningen av Lausannekonferansen i begynnelsen av juli virket som en lettelse og styrket hopen om at man skulde nå til en ordning av de internasjonale problemer som stod igjen. Prisnivåene viste fra samme tid en smule oppgang som vakte forhåpninger om en gunstigere utvikling. Der utløses en mere optimistisk stemning i utlandet og det virket tilbake på oss.

Den forståelse vokser frem at hvor vanskelig det er alt det man har å stri med, så greier man dog påkjenningen. I virkeligheten er vår produksjon sterk og der arbeides med dyktighet og utholdenhet. Vi har i de siste år holdt oss på det jevne og samlet oss om de virksomheter som ligger for oss. Under den lysere stemning stiger selvtilliten og dette var nettopp på det tidspunkt av uvurderlig betydning. Den optimistiske stemning ledsages av prisoppgang på enkelte råvarer og i De forente Stater får man også en stigning i børskursene. En refleks herav kunde man også iaktta i våre hjemlige verdipapirkurser. Nogen bedring i næringslivet kunde man neppe spore, men allikevel arbeides der lettere og med større tillitsfullhet. Den prisoppgang som var begynt i så beskjeden utstrekning holdt snart op og fulgtes av ny nedgang. Allikevel fortsetter man nu med større mot. Enkelte momenter bidrog også til å festne denne stemning. Fra våren gikk en del skib ut i fart og den oplagte tonnasje gikk ned. Restbeholdningen av hvalolje fra terminen 1930/31, hvis avsetning hadde gått tregt, gikk nu raskt nedover. For hvalolje av fangst i inneværende sesong lyktes det i desember å få salgskontrakt i stand og dermed var man sikret valutatilgang i 1933 — et moment som virket allerede lenge før oljen kommer hjem. Det utmerkede høstutbytte bidrog i høi grad til å styrke landbrukets stilling. For skogbrukets vedkommende fikk man de nye avtaler som gav 50 øre mere pr. m³, og åpnet utsikt til en nogenlunde normal virksomhet i skogen. Alt dette bidrog til å festne inntrykket av at det dog gikk bedre enn man hadde fryktet.

Det som her er sagt betyr ikke at vårt næringsliv arbeider lett ved overgangen til det nye år. Tvertimot, stillingen er fremdeles anstrengt. På hver eneste side i våre avdelingers beretninger vil man kunne lese om de besværligheter og det trykk dette fører med sig. 1932 må regnes som det tyngste år vi har hatt i denne krise. Arbeidsledighetstallene vidner også om det samme. Bankene har den rikeste anledning til å gjøre sine iakttagelser. Kredittene blir ubevegelige og avkastningen strekker ofte ikke til å forrente gjelden, selv om alle anstrengelser gjøres for å bringe virksomheten over på lønnsom basis, et arbeide som selvfølgelig pågår uten avbrytelse. Det er gledelig å se i hvor stor utstrekning man fremdeles kan holde det gående med fortjeneste, tross de ugunstige forhold. Men det blir dog svære beløp som i et år som 1932 ikke kan forrentes. Og jeg vil gjerne understreke den store betydning bankene har i en situasjon som den nuværende, fordi der ofte utenfor bankenes krets vises så liten forståelse for dette arbeide. Det er en ganske tung byrde å bære en stor del av vår produksjon over til tider da avkastningen på ny vil stige. Bankene har også aktivt bidradd til en omlegning av forbruket fra utenlandske til norske varer, og derved støttet op under norsk arbeidsliv, hvilket også fortjener æmerkjenning.

Men virksomheten har som sagt tross alle hindringer allikevel holdt sig ganske godt oppe, og vi har hatt en meget stor flåte i fart.

Videre har vår handelsomsetning med utlandet, særlig vår utførsel, ligget relativt høit, og vi har hatt en forholdsvis gunstig handelsbalanse.

En viktig følge var at man har oppnådd en større balanse og stabilitet på valutamarkedet. Etter det omslag som inntrådte i første del av juli måned var valutamarkedet stille og rolig. Der var jevn tilgang inntil midten av oktober, og Norges Banks beholdninger øket med de 20 millioner kroner som tidligere var gått ut.

De sterke fluktasjoner i pundets internasjonale verdi i siste kvartal virket sterkt generende og forstyrrende. Norges Bank var henvist til å avbøte virkningen ved å gå en mellomvei, sette £ ned og \$ op. Tilgangen i oktober og november var til dels knapp, men nu uten nogen foruroligende karakter; fra begynnelsen av desember blev tilgangen på ny rummeligere.

Der er således en avgjort bedring i valutastillingen i de to halvår. I første halvår utilstrekkelig tilgang i forhold til behovet, som følge derav avtagende beholdninger og sterke fluktasjoner i kursene. I annet halvår øket tilgang og hvad der er likeså viktig balanse mellom til- og avgang. Oktober og november viste underskudd, men på den annen side hadde desember og særlig september overskudd. De svingninger som vi hadde i annet halvår var vesentlig foranlediget ved uromomenter utenfra.

Det samlede beløp fremmed valuta som gikk inn til bankene i 1932 viste naturligvis nedgang, sammenlignet med de forangående år, men denne nedgang blir dog ikke så stor når man erindrer at der i de tidligere år inngikk beløp som var erhvervet ved lån i utlandet.

Norges Banks samlede beholdning av utenlandske betalingsmidler, deri innbefattet gull og utenlandske verdipapirer, androg ved utgangen av året 1931 til 175.7 millioner kroner og nu ved nyttår til 175.2 millioner kroner, altså praktisk talt uforandret, og det samme gjelder de andre bankers beholdninger.

Jeg har ovenfor nevnt at betimeligheten av det skritt som etter Norges Banks tiltak blev tatt 27. september 1931, å suspendere gullmyntfoten, er bekreftet gjennom erfaringen. Man har undgått et prisfall som i gull-landene. Det er nok så at en del av de fordeler som man har gjort regning på har vist sig imaginære. Men en oprettholdelse av gullmyntfoten vilde ha skapt en ganske utålelig situasjon, og den trufne forholdsregel var uundgåelig. Forholdet er jo også nu at det kun er et fåtall land som har bibeholdt gullmyntfoten, mens de aller fleste direkte eller ad omveier har opgitt den.

Siden den tid har Norges Banks politikk gått ut på å avstemme kursen etter forholdenes egen tyngde, dog således at man søker best mulig å utjevne overgangene. Man ser riktignok at der med mellomrum reises krav om en linje. Det er et krav som går langt utover hvad andre land har ansett sig i stand til å prestere. Og det røber også lite kjennskap til virkeligheten, ti man er — løsrevet fra den regulerende gullmyntfot og særlig i oprevne tider som de nuværende — avhengig av forhold som man ikke har herredømme over: balansen like overfor utlandet, de bølger som setter inn utenfra, med meget mere, så man er henvist til å styre efter forholdene som de til enhver tid arter sig, og en tilkjennegivelse vil under sådanne forhold kun sette krefter i bevegelse som man ikke kan overse.

Den politikk som Norges Bank har ført er bygget på vår bedømmelse av stillingen til enhver tid, og Norges Bank får alene bære ansvaret herfor. Men vi har dog hatt forståelsen av at våre banker og forretningsstanden stort sett har funnet den riktig og stemmende med forholdene.

Det er naturlig i denne forbindelse å nevne det samarbeide som har funnet sted for regulering av markedet og som har bidradd til å skape det oppnådde resultat. Hovedbetydningen har ligget i å innstille sig efter forholdene som de er gjennom samråd og samlet holdning. Vi skylder sa vel bankene som næringslivets organisasjoner og den lojale forretningsstand vår beste takk for deres medvirkning.

Også på bankvesenets område er der oppnådd større sikkerhet og ro. Det gjelder som sagt de to store banker som er kommet inn i en rolig og jevn utvikling. Og det gjelder også sparebankene.

Jeg nevnte at der hadde vært sterke tvil om de forholdsregler som skulde treffes og om deres virkninger. Begivenhetene viste at der kom større ro. Dette var naturligvis ikke en følge bare av disse lovbestemmelser, men de forskjellige gunstige momenter som jeg har nevnt virket inn. Et faktum var det at de mange henvendelser som man hadde i første halvår tok av. Forholdene blev avgjort roligere og adskillige banker kunde også avvikle de optatte lån. De tilfelle som den nye garantikasse hittil har hatt å møte blev derfor ganske anderledes begrenset enn man hadde fryktet for. I alt blev der i 1932 med Garantikassens bistand bevilget støtte til 14 sparebanker, alle landsbanker. Og hvad der ikke er mindre viktig, det viste sig mulig å gjennomføre disse støtteaksjoner uten betydelige tilskudd av pengemidler. I virkeligheten er det særlig beskjedne beløp som er gått med. Det vil si at aksjonen har virket til at sparebankene har fått beholde sine innskudd til fordel for dem selv og distriktene, hvilket jo er det mest ideelle resultat av lovens virksomhet. Jo mindre Garantikassen engageres dess fullkommere har den gjort sin gjerning, og den har idag større slagkraft for fremtidige tilfelle.

Til tross for verdensdepresjonens sterke virkninger også for vårt land må vi således regne året 1932 som et opbyggende år. Takket være den dyktighet og den seige kraft som der er lagt ned er virksomheten holdt oppe i anerkjennelsesverdig omfang. Vår økonomi arbeider tungt, men med større likevekt enn ifjor. Og de aksjoner som er truffet har efter de gjorte erfaringer vist sig å ha båret frem. Og man har rett til å betrakte resultatet som tilfredsstillende. Vår motstandsevne er i virkeligheten nu større enn ifjor.

Jeg skal så gå over til å påvise hvorledes årets økonomiske utvikling har innvirket på Norges Bank.

Seddeleirkulasjonen viser gjennemgående i Europa en nedadgående tendens, hvilket er lett å forklare ut fra den avtagende virksomhet som krisen har skapt. I Norge har utviklingen hatt et noget annet forløp. Vi fikk i desember 1931 en kraftig oppgang. Det hele gikk dog ikke ut i omløp, men en del blev stukket til side. Noget av denne ekstra utgivelse er gått ned, men seddelomløpet ligger dog gjennom året 1932 gjennomsnittlig høiere enn de foregående år. Gjennomsnittet er vel så høit som i 1929 med dettes toppvirksomhet. Det utgjorde for året 1932 307.4 mill. kroner mot 291.4 i 1931, 304.6 i 1930 og 306.2 mill. kr. i 1929.

Folioinnskuddene var allerede gått op i de fire siste måneder av 1931, og har gjennom 1932 ligget høiere enn i de to forangående år. Det skyldes dels bankenes bestrebelsers for å holde større reserver, dels omflytning av innskudd til banker som dels ikke har så lett anledning til å anbringe dem og dels heller ikke tør regne med dem som varige.

Jeg kommer så til våre utlån som jeg skal behandle litt nærmere. Jeg har så ofte talt om de prinsipper som må legges til grunn for kredittgivning at jeg anser det overflødig å komme med gjentagelser. Vi har søkt innarbeidet den grunnregel at utlånene skal tjene et berettiget økonomisk formål, at bankene skal bære ansvaret for en forsvarlig plasering og påse at midlene finner produktiv anvendelse. Når der klages over den herskende overforgjeldelse, så er det så meget mere oplagt at man ikke må skape ny overforgjeldelse. Bankenes virksomhet skal ikke gå ut på å skape nye tyngsler, men kort og godt på å hjelpe det produktive liv fremover, skape øket virksomhet og øke dens avkastning.

Chefen for Finansdepartementet talte i Stortinget 31. januar bl. a. om: „Norges Banks efter vår mening for sterke kredittinnskrenkning“. Da her må foreligge en misforståelse, skal jeg gi en nærmere forklaring på dette punkt.

Norges Banks direksjon må naturlig spørre: Hvilken kreditt har Norges Bank avvist? Den er sig nemlig bevisst at den ikke har vist fra sig noget lån som den efter gjeldende regler overhodet er berettiget til å gi. Skulde der være nogen tvil, så måtte det være om ikke Norges Bank — i betraktning av tidens vanskelighet og av almene hensyn — på et og annet punkt har strukket sig nokså langt.

Direksjonen har ikke latt gå fra sig et ord til sine avdelinger om kredittinnskrenkninger. Den har heller ikke sagt et ord til våre banker som kan tydes i den retning. Jeg ser da her bort fra importkreditter, som vi i forståelse med bankene har ønsket regulert efter tidsforholdene.

Noget helt annet er at der i tider som disse er minsket behov for kreditt. Man kan ikke bygge skib, når der ikke lenger er anvendelse for dem, og de vil måtte gå i oplag. Jeg nevnte ifjor et illustrerende eksempel, nemlig fra skogsdriften, hvor vi hadde stillet ganske betydelige beløp til disposisjon, men der blev kun brukt en liten del av det vi hadde stillet til rådighet. I år anvendes der av disse midler betydelig større beløp, fordi avsetningen blir så meget større og prisen er litt høiere, men facilitetene var de selvsamme ifjor.

Der er heller ikke nogen tvil om at så snart kredittbehovet øker, fordi avsetningen tar til og konjunktorene gir større muligheter for lønnsom anvendelse, må Norges Bank stå rede for å utnytte disse muligheter og skape en spore til opsving.

Den fremsatte klage savner derfor enhver berettigelse. Jeg skal også påvise det gjennom tallene for Norges Banks utlansvirksomhet. Våre utlån gikk allerede i slutten av 1931 nokså sterkt op, og i 1932 ligger de på et ganske høit nivå, betydelig over de foregående år, ja endog høiere enn 1929, da virksomheten gikk for fulle seil.

Ser vi på bevegelsen innenfor året finner vi at der er en stigning særlig i mars—april. Maksimum naes i juli. Senere går tallet nedover, som resultat av den gunstige utvikling som tingene tok. En vesentlig del av disse forskyvninger beror på bankenes lån i Norges Bank. Fra ultimo desember 1931 til juli 1932 steg de frie bankers lån i Norges Bank med 41 mill. kroner, fordelt på et ganske stort antall banker i alle deler av landet. Men siden inntrådte der en nedgang med 13 mill. kroner til årets utgang.

Endelig nogen ord om vår reserve, altså den seddelmengde som er ubenyttet. Reserven gikk i 1932 som følge av de forhold jeg har nevnt vesentlig ned. Den svinget regelmessig mellom 50 og 70 mill. kroner med enkelte utsving utover disse grenser. Det viser også at vi har hatt våre midler ganske godt utnyttet.

Om det idag avlagte regnskap har jeg for øvrig ikke særlige bemerkninger å gjøre.

Norges Banks diskonto er i året gradvis satt nedover inntil den i september kom ned i 4 %. Denne sats ligger nærmest under hvad markedets stilling skulde betinge, men er diktert av ønsket om som i andre land å gi en lette og en stimulans. Det er jo å merke at innskuddene i våre banker fremdeles har vært nedadgående, likesom kravene til Norges Bank har vært store. Men vi fant at forholdene var så stabile, at det måtte ansees forsvarlig.

Når man sammenligner med andre lands diskonto, er der flere ting å merke som jeg har pekt på før, men nu vil gjenta. Man sier at diskontoen i Sverige er 3½ mot her 4 %. Men Sverige har en rekke trappesatser og 3½ % er kun en minimumsrente, omfattende en meget begrenset del av utlånene. I det hele er man ikke tilstrekkelig opmerksom på at diskontoen i utlandet lite har å gjøre med bankenes utlansrente, som gjennomgående ligger høiere enn hos oss. I Norge gir diskontoen normen for renten både for innlån og utlån, og fordelene er at der som regel er god sammenheng mellom rentesatsene.

At Norges Bank holder en og samme diskonto for alle veksler er kanskje noget gammel-dags. Med tiden bør man antagelig gå til en differensiering, således at diskontoen alene gjelder første klasses korte forretningsveksler, som beror på vareomsetning og går fra hånd til hånd, og med tilleggssatser for andre papirer, men for debitorer byr den nuværende ordning de største fordeler, og derfor er den bibeholdt.

Da vi ved dette møte har representanter for våre avdelinger, vil jeg slutte med noen ord til dem.

Om utviklingen i inneværende år kan vi ikke si meget. Den vil bero på verdenskrisens videre forløp og på den økonomiske politikk mellom folkene, og begge disse spørsmål er vevet sammen og er avhengig av hverandre. Kan man gjøre sig håp om at der vil bli en omlegning av den avstengningspolitikk som nu er ført til sin ytterlighet? Der er iallfall overmåte sterke grunner for at så skal skje. Men selv om det heller ikke iar lykkes å løse disse spørsmål, så er der muligheter til stede for nogen bedring på tross av alle stengsler.

De muligheter må vi gi akt på og i tilfelle utnytte, og avdelingene vil her hver for sin del av landet stå på vakt og hjelpe til om det kreves.

Som jeg har sagt det flere ganger før, er det ved avdelingene at hovedtyngden ligger for

våre utlån. Vår kreditt skal fordeles utover det hele vidstrakte land, og om enn hovedsetet til sine tider kan ha et øket behov, skal hovedmassen av våre utlån falle på avdelingene. .

De vet selv best på hvor mange områder vår virksomhet faller. Den har mange grener og forholdene har ført med sig at vi har måttet tre hjelpende til ved opgaver som normalt vil falle utenfor rammen, men som de tunge og vanskelige tider har lagt på oss.

Og de vet også at der under vår lånevirkosomhet finnes grener som vi har funnet det nødvendig å oprettholde, fordi de representerer viktige interesser, som vi ikke har turdet prisgi, enskjønt resultatene titt og ofte har vært nedslående.

Som det har vært til nu, vil Norges Bank fremdeles stå rede til å støtte når viktige almene interesser taler derfor til fremme av landets produksjon — innenfor rammen av vår lovgivning og vår finansielle evne. Til dels opstår der motsetning mellem landsdel og landsdel, fordi interessene i næringslivet står imot hverandre. Der blir kamp og vi får hårde brytninger. Den enkelte avdeling vil føle sig nær knyttet til landsdelens næringsdrivende og slutte sig til deres syn, og det kan være naturlig. Men det skal heller ikke her glemmes at Norges Bank er nasjonens bank og at den også i slike spørsmål må søke å utjevne de interesser der står steilt mot hverandre og virke samlende til gagn for det hele.
